УДК 811.161.2'373.23'42
DOI https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.47-2.31

Тернова Ж. А.,
завідувачка лабораторії країнознавства при кафедрі романської філології факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ» КОНЦЕПТУ *УСПІШНА ЖІНКА* (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.)

Анотація. У статті проаналізовано компоненти основних тематичних рядів лексико-семантичного поля *індивідуальність особистості* концепту **успішна жінка** в сучасній українській мові на матеріалі україномовної художньої прози кінця XX – початку XXI ст.

У статті поставлено за **мету** описати зміст і структуру концепту **успішна жінка** в україномовній картині світу на матеріалі художньої прози кінця XX – початку XXI ст., порівняти наявні словникові дефініції до лексеми «успішний/успішна» з реальними випадками вживання, з'ясувати особливості вербалізації лексико-семантичного поля *індивідуальність особистості* як складника концепту **успішна жінка**.

У статті використано метод контекстологійного аналізу, що вписується до загальної парадигми досліджень, присвячених описові тексту як складної комунікативної єдності. Схарактеризовано роль художньої літератури у формуванні концепту **успішна жінка**. Важливою ознакою успішності є поняття «позитивного результату» певної діяльності. Успішність як суспільне явище визначають у двох аспектах: з погляду мовця про свою успішність та з опертям на суспільну думку про чиюсь успішність. Наявна істотна відмінність між визначеннями лінгвістичних словників та психологічних джерел поняття успішності, яка полягає в тому, що успіх у психології – це джерело, потенційний ресурс для досягнення подальшої або наступної мети, а вербальне втілення успіху – це результат, кінцевий етап певної справи або діяльності.

Концепт **успішна жінка** в україномовній художній прозі кінця XX – початку XXI ст. формують такі семантичні групи, як *індивідуальність особистості, родинні стосунки, професія*. Аналіз смислових компонентів лексико-семантичного поля *індивідуальність особистості* дав змогу виокремити основні лексичні компоненти, що характеризують його тематичні ряди в динамічному аспекті авторського мовлення. Тематичні ряди *риси характеру* та *фізична привабливість* представлені трьома групами, що закріплені за різними частинами мови разом із компонентами їхньої дистрибуції: іменниковою, прикметниковою та процесуальною.

Ключові слова: концепт, успіх, успішний, лексико-семантичне поле, вербалізація, успішна жінка, індивідуальність особистості.

Мова як суспільне явище, за Є. Верещагіним та В. Костомаровим, «є носієм інформації про світ, яка здобута всіма членами певної етнолінгвістичної, культурно-мовної спільноти. Мова, що трактується як надбання всіх, хто нею говорить, завдяки кумулятивній функції є справжнім дзеркалом національної культури» [1, с. 15]. Як зазначав В. Гумбольдт, «в основу кожної мови покладено самобутнє світобачення. Кожна мова описує коло людей, народ, якому вона належить, коло, з якого щойно людина виходить, одразу ж потрапляє до кола іншої мови» [2, с. 80].

Незважаючи на численні дослідження концептів, що є виразниками певної мовної свідомості, їхньої вербалізації в мові та класифікації засобів вираження, інтерес становить лексико-семантичне поле концепту **успішна жінка** та порівняння вживання виявлених словникових дефініцій у художніх текстах із власне авторськими.

У сучасній лінгвістиці активно досліджують особливості вербалізації концептів в українському художньому, поетичному дискурсі, фразеології, мовній картині світу тощо [3; 4; 5; 6; 7]. Особливу увагу присвячено дослідженню лексико-семантичних полів як форми вербалізації концептів на матеріалі романів різних авторів, в іншомовному дискурсі тощо [8; 9; 10; 11 та ін.].

У дослідженні поставлено за ***мету*** проаналізувати зміст і структуру концепту **успішна жінка** в україномовній картині світу на матеріалі художньої прози кінця XX – початку XXI ст. (авторів Н. Доляк, А. Конотоп, Ж. Куяви, В. Лиса, Х. Лукащук, Т. Малярчук, М. Медникової, С. Пиркало, Н. Сняданко та ін.). Поставлена мета зумовила виконання таких ***завдань***: з'ясувати природу успіху та успішності як соціокультурних явищ – складників концепту **успішна жінка** для виокремлення зазначеного концепту в сучасній українській мові; охарактеризувати роль художньої літератури у формуванні концепту **успішна жінка**; з'ясувати особливості вербалізації лексико-семантичного поля *індивідуальність особистості* як складника концепту **успішна жінка**.

І. За визначенням окремих науковців, концепт – це етнокультурне, філософське поняття, яке постає як наслідок узаємодії національної традиції, релігії, ідеології, способу життя та системи цінностей у ментальному світі людини, що властиве певному соціуму [12, с. 3; 13, с.48; 14, с. 3; 15, с. 43].

А. Загнітко наголошує на універсальності поняття концепту та мові як основному засобові його матеріального вираження, реалізації: «Концепт – глобальна одиниця мисленнєвої діяльності, він є квантом структурованого знання. Концептам здебільшого властивий універсалізм, їхнє вираження не можна обмежити лише мовою, але остання постає одним із найпотужніших засобів вияву концепту зокрема і концептосфери загалом» [16, с. 12].

І. Штерн тлумачить концепт із позиції психолінгвістики, характеризуючи його як ментальний прообраз. Він уважає, що концепт має дві сторони – мовну і психічну. Для психіки концепт – «ідеальне» утворення, образ, що втілює зумовлені культурою уявлення про світ, являючи собою прототип групи похідних понять; для мови концепт – утворення, що має певне ім'я [17, с. 191–194].

Як бачимо, дослідники інтерпретують поняття концепту з різних позицій: культурологічної, лінгвокогнітивної, менталітетної, психолінгвістичної тощо. Важливо, що концепт не постає зі значення того чи того слова, а є результатом «зіткнення» цього значення з особистим і народним досвідом людини. Концепт – багатовимірне смислове утворення, наявне в мовній свідомості певного соціуму й сформоване на основі інтеграції матеріального та духовного досвіду попередніх поколінь.

Успіх. Уявлення про успіх є одним з «найсуб'єктивніших» і через це неоднозначних. У «Великому тлумачному словнику української мови» та «Словнику української мови: в 11 томах» слово *успіх* зафіксоване у двох значеннях: 1) Позитивний наслідок роботи, справи і т. ін.; значні досягнення, удача // Сприятливий результат у воєнній операції // Досягнення в навчанні, у вивченні чого-небудь. 2) Громадське визнання, схвалення чого-небудь, чиїхось досягнень // Визнання кимось чиїх-небудь позитивних якостей, особливостей; захоплення з боку осіб іншої статі [18, с. 1516; 19, с. 493].

За «Психологічним словником» за редакцією В. Войтка [20, с. 198] *успіх* – це: позитивний результат праці, діяльності; здобуток, доробок. Категорія успіху відбиває факт найвищого досягнення поставленої мети. Успіх не приходить сам, за нього потрібно боротися, його потрібно домагатися, витрачати для цього певні зусилля – фізичні, нервові, морально-психологічні. У праці досягають успіху завдяки твердій волі, неухильному прагненню до мети. Досягнутий успіх є великим збудником нової енергії. Важливо, щоб людина вміла реалістично, тверезо оцінювати свої успіхи.

За даними «Словника соціології» С. Купрієнка, життєвий *успіх* – це комплекс уявлень, сформований на ґрунті суспільних вимог (норм, цінностей, стандартів), очікувань та визнання актуальних і потенційних індивідуальних досягнень, які оцінюють як високі, престижні, взірцеві у стратифікованому суспільстві. Цей комплекс слугує критерієм оцінок, які саме результати діяльності індивідів соціально можуть винагороджуватися, до чого варто прямувати, чим потрібно пишатися [21].

Отже, у наведених словниках за словом *успіх* закріплені такі значення: 1) позитивний результат будь-якої діяльності; 2) удача в досягненні чого-небудь; 3) громадське визнання, схвалення; 4) гарні результати в навчанні, у засвоєнні, вивченні чого-небудь.

Успішний. «Великий тлумачний словник української мови» та «Словник української мови: в 11 томах» фіксують таке значення лексеми *успішний*: який супроводжується або завершується успіхом, який дає позитивні наслідки [18, с. 1516; 19, с. 494]. У Словнику російської мови *успішний* трактують як: 1) такий, що містить успіх, супроводжується успіхом; 2) такий, якому сприяє успіх у будь-чому [22, с. 522].

Якщо ж для порівняння з українськими та російськими словниками звернутися до потрактування поняття *успішний* (successful) в англійській мові, то воно матиме дещо інші значення: 1) досягнення вищого соціального статусу; досягнення цілі; протилежність невдачі; 2) досягнення в результатах, на які сподівалися і до яких прагнули; 3) такий, що багато досягнув, став популярним, розбагатів [23].

Проаналізувавши лексеми *успіх* та *успішний*, можна зазначити, що в смислове поле цих явищ покладено такі поняття, як: 1) удача й громадське визнання; 2) поняття про досягнення успіху, тобто визнання потреби певного фізичного чи інтелектуального навантаження, зусиль, спрямованих на «отримання» успіху, наближення до нього; 3) поняття про цілеспрямовану діяльність, для «отримання» успіху. Іншими словами, концепт успіху з огляду на те, як він закріплений у системі мови, є нестатичним. Навпаки, він орієнтований на послідовність етапів та тривалість, що відображають присутнє в україномовній картині світу уявлення про труднощі й часовий чинник у досягненні успіху й успішності.

Отже, до смислового поля концепту **успіх** можна зарахувати такі семи, як: *удача, визнання* (громадське), *робота* (фізичні чи інтелектуальні зусилля), *цілеспрямування* (усвідомлений рух до успіху як результату цього руху).

Можемо вважати, що концепт **успіх** – це родовий концепт, який містить у собі видовий концепт **успішна жінка**, що є семантичним компонентом його (родового концепту) смислового поля: в україномовній картині світу останніх років уявлення про успіх починає співвідноситися і з громадською діяльністю жінок (жінки-політики, жінки-волонтери тощо). Спробуємо виявити деякі мовні особливості репрезентації концепту **успішна жінка** в україномовній художній літературі кінця XX – початку XXI ст., що сприятиме уточненню змістового наповнення родового концепту **успіх** у його сучасному функціонуванні.

ІІ. Художня література значно впливає на формування в масовій свідомості уявлення про сучасну жінку, визначає не лише її ціннісні орієнтири чи особливості ставлення до неї сучасників, а й особисті поведінкові та психоемоційні риси сучасної жінки. Отже, саме завдяки художнім творам досліджуваного періоду можемо сформувати семантичний склад концепту **успішна жінка**, визначити його центральні та периферійні зони.

Досліджуючи вербалізацію концепту **успішна жінка** в україномовній художній літературі кінця XX – початку XXI ст., потрібно зазначити, що джерелом уявлення про успішність є або сам автор, або героїня твору, якщо оповідь іде від її імені. У цьому разі йдеться про неповну, певною мірою односторонню характеристику концепту: уявлення про успішність подано зсередини, з погляду автора й самої героїні, до того ж обидва «голоси» зливаються, звучать як єдине ціле. Наприклад: *Мені запропонували видати свою книжку оповідань, як переможцю! Виходить, я сама ж себе перемогла! То ж добре, що мій успіх залишився зі мною!* [24, с. 67].

У проаналізованих контекстах творів україномовної художньої літератури кінця XX – початку XXI ст. жінки, змальовані як успішні (достойні бути взірцем, заслуговують на захоплення), схарактеризовані через такі означення, як: *гарна, розкішна, енергійна, активна, талановита, завзята, щаслива, ефектна, рішуча, самостійна* та ін. Оповідь про ту чи іншу успішну жінку містить зазвичай висвітлення таких тем, як *кар'єра, шлях до успіху, становище в суспільстві, особисте щастя, стосунки з чоловіком (коханим), батьками, дітьми, друзями* тощо.

Досліджуючи концепт **успішна людина**, А. Сніжко виокремлює лише три сфери її реалізації: 1) бізнес; 2) політика; 3) шоу-бізнес, театр, кіно [25, с. 180–181]. За визначенням І. Кукуленко-Лук'янець, жінка має бути спроможна вибудувати власний світ щонайменше в трьох основних площинах: 1) створення особистого простору; 2) облаштування сімейної сфери; 3) забезпечення професійної реалізації [26, с. 548]. О. Вороніна вважає, що в газетно-телевізійній журналістиці найпомітнішими (стереотипними) образами сучасної жінки є такі: 1) жінка й мати; 2) ділова жінка, професіонал у своїй справі; 3) щаслива жінка; 4) красива жінка, жінка-модель [27]. О. Соколова численні жіночі образи в газетних текстах групує так: 1) за типом стосунку жінки до навколишнього світу (домогосподарка, спортсменка, політичний лідер тощо); 2) за характером становища жінки в суспільстві (мати, вчителька, бізнес-леді тощо); 3) за ступенем участі жінки в соціальному житті (коханка, працівниця, керівник тощо); 4) за соціальною роллю жінки (подруга супермена, політичний символ тощо) [28, с. 33].

На нашу думку, ці стереотипи покладені в основу концепту **успішна жінка**, що формується на сучасному етапі розвитку суспільства.

Класифікація виокремлених нами тем за частотністю і масштабом висвітлення на сторінках художніх творів дає змогу виділити такі лексико-семантичні поля концепту **успішна жінка**: ***індивідуальність особистості*** (з тематичними рядами «риси характеру» та «фізична привабливість»), ***родинні стосунки*** (з тематичними рядами «сім'я» і «кохання»), ***професія*** (з тематичними рядами «суспільство», «кар'єра» та «матеріальне забезпечення»). У межах поданої наукової розвідки зосередимося на вербалізації першого, лексико-семантичного, поля ***індивідуальність особистості***.

ІІІ. Лексико-семантичне поле ***індивідуальність особистості*** конструюється такими смисловими компонентами, як: 1) риси характеру, 2) фізична привабливість. Проаналізуємо компоненти цього поля, послуговуючись методом контекстуального аналізу.

1. Тематичний ряд *риси характеру* сконцентрований навколо індивідуальних характеристик успішної жінки, її психічного та емоційного стану, фізичних дій, стосунків з іншими людьми тощо. Наприклад: *В епіцентрі стихії йому усміхалася Казимира.* ***Весела, дотепна, розумна*** [29, с. 30]; *– Ви –* ***сильна*** *жінка. Чула такий вислів: «Не важливо, скільки разів ти падав, важливо – скільки ти піднімався!»* [30, с. 66].

У проаналізованих контекстах автор передає зміст сприйняття головної героїні в режимі теперішнього часу, а форма минулого часу вжита для того, щоб актуалізувати дистанціювання від буденності сприйняття героїні, для підкреслення її постійної упевненості в собі в усіх часових планах, наприклад: ***Любила*** *швидку їзду, багато вітру й нестандартні пригоди. З нею завжди й усюди* ***було весело****. Безпосередня й самовпевнена, вродлива й шалена, жінка, котру* ***завойовуєш,*** *котрій* ***догоджаєш*** *і котру* ***жадаєш*** [31, с. 91].

Нерідким є апелювання до особистісної опозиції «свій – чужий». Автором *свого* в такому випадку постає *«Я»* як індивід, особистість у поєднанні тілесного і духовного, особистісної сфери і суспільної, наприклад: *...все життя* ***боролася****, щоб чогось у цьому світі* ***досягти, і таки досягла****. Більшого, незмірно більшого, ніж* ***той, інший*** [32, с. 67]. У наведеному прикладі дієслова «боротися», «досягати» спочатку в минулому часі недоконаного виду (*боролася*), а потім у минулому часі доконаного виду (*досягла*) підкреслюють динаміку дії героїні, чиє безособове «Я» постає як центр буття, відправний момент існування інших, чужих «не Я». Це є досить дієвим засобом впливу та переконання, оскільки в українській ментальності це пов'язано, на думку етнопсихологів, з «індивідуалістським кодом цінностей, який стимулює мотивацію досягнень, особистісну незалежність, автономність, прагнення спиратися лише на власні сили, упевненість» [33, с. 66].

2. Тематичний ряд *фізична привабливість* репрезентований виразами «справжня красуня», «вродлива», «гарна», «спокуслива», «надзвичайна», «розкішна жінка», «вишукана дама» та ін. Така жінка має неабиякий вплив на тих, хто поряд, легше досягає мети, упевненіше почуває себе публічно. Часто українські письменники оспівують красу реальної жінки, порівнюючи її із красою богинь, цариць, відомих особистостей тощо. Наприклад: *...він ніяк* ***не міг відвести від неї свого захопленого погляду****. Вона видалась йому* ***дивовижно прекрасною****. Сьогодні ця жінка справді мала* ***розкішний вигляд****. Смарагдове сяйво, яке випромінювали її очі, надавало всьому обличчю* ***містичного і неземного виразу*** [34, с. 68]; *Штефі! О, Штефі… Наталці за все життя не видавалося навіть поруч стояти з такою* ***красунею****, як Штефі.* ***Афродіта, мрія поета, неперевершене диво природи****. ... Таша при першій зустрічі була* ***ошелешена цією вродою*** [35, с. 67]; *Такою зворушливо молодою її не бачив ніхто з тутейших. –* ***Богиня! Фея! Мерилін Монро! Роксоляна!*** [36].

Фізична привабливість передбачає насамперед схвальне ставлення суб'єкта та об'єкта мовлення до того, про що йдеться. Мовець (оповідач) слугує суб'єктом спільної свідомості, наприклад, коли він промовляє загальновідомі істини, про які малоймовірно, що хтось посперечається: *Упевненість у собі прямо пропорційно залежить від зовнішнього вигляду* [37, с. 8].

Подекуди мовець-оповідач вдається до діалогічного режиму інтерпретації повідомлюваного, використовуючи дейктичні елементи (ми, люди, суспільство), вдаючись до егоцентричного стилю мовлення, наприклад: *Ми* ***оцінюємо*** *людину і ставимося до неї,* ***дивлячись на її вигляд****. Особливо до жінок. Це, з одного боку, дає жінкам силу, адже* ***вродлива жінка може одним поглядом спонукати*** *закоханого в неї чоловіка* ***на неймовірні речі*** [38, с. 36].

Егоцентричні елементи оповіді, займенники, синтаксичні засоби заклику чи узагальнення слугують об'єктом свідомості, носіями спільних думок, висновків та прагнень. Здебільшого оповідач не є однією з дійових осіб тексту, не є дієгетичним (термін О. Падучевої) оповідачем – він не належить до світу тексту, а навпаки, він є ширшим за текст, а отже, екзегетичним – неперсоніфікованим. Це робить його вислови безапеляційними, такими, з якими згоден кожен читач, наприклад: ***головна ознака успішної жінки*** *та й людини в цілому –* ***гарний зовнішній вигляд****. Ну пригадайте, як* ***виглядають*** *по телевізору* ***успішні люди – досконало****, то ж висновок із того можна зробити такий:* ***наскільки ми гарно вдягнені, настільки і реалізувались у житті*** [24, с. 7].

Отже, концепт **успішна жінка** в україномовній художній прозі кінця ХХ – початку ХХІ ст. формують такі семантичні групи, як індивідуальність особистості, родинні стосунки, професія. Загалом україномовна художня проза кінця ХХ – початку ХХІ ст. фіксує такі закріплені в українській мовній картині світу уявлення про успішну жінку: це жінка впевнена

в собі, рішуча, цілеспрямована, принципова, розумна, забезпечена, освічена, має гарні манери, вишуканий смак, міцне здоров'я, а також вміє правильно й переконливо говорити. У цьому разі важливими аспектами самовідчуття успішності є сімейне щастя та зовнішня привабливість (успішна жінка стежить за своєю зовнішністю і піклується про свою ефектність).

Унаслідок аналізу смислових компонентів лексико-семантичного поля ***індивідуальність особистості*** можна виокремити основні лексичні компоненти, що характеризують його тематичні ряди в динамічному аспекті авторського мовлення. Тематичні ряди *риси характеру* та *фізична привабливість* представлені трьома групами, що закріплені за різними частинами мови разом із компонентами їхньої дистрибуції: іменниковою (іменник + іменник; іменник + прикметник; прийменник + прикметник + іменник; власні назви тощо), прикметниковою (прислівник + прикметник; ступені порівняння прикметників тощо) та процесуальною групою (дієслово + іменник (прямий / непрямий додаток); дієслово + прислівник; дієслово + дієслово; дієслово *бути* в атрибутивній функції; заперечна форма; сталі вирази; фразеологізми; авторські оказіоналізми-порівняння тощо).

Література:

1. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. М.: Рус. язык, 1990. 246 с.
2. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. М.: Прогресс, 1984. 400 с.
3. Огар А.О. Вербалізація концепту земля в українському поетичному дискурсі другої половини ХХ століття. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Вип. 100. С. 136–139.
4. Рудюк Т.В. Вербалізація концептів *чоловік, жінка* в українській фразеології: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01. Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ, 2010. 20 с.
5. Хоменська І.В. Вербалізація концепту УКРАЇНА в українському художньому дискурсі: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2016. 20 с.
6. Черська Ж. Вербалізація концепту ЕГОЇЗМ у художній літературі першої половини ХХ ст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: зб. наук. праць. Серія «Філологічна»* / уклад.: І. Ковальчук, Л. Коцюк, С. Новоселецька. Острог : Вид-во НУ «Острозька академія», 2014. Вип. 42. С. 178–181.
7. Яковлева В.Б. Вербалізація концепту СІМ'Я в українській мовній картині світу: автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2008. 20 с.
8. Близнюк К.Р. Лексико-семантичні поля концепту «патріотизм» в українській, російській і польській мовах. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки.* 2013. Кн. 3. С. 125–128.
9. Іовхімчук Н.В. Лексико-семантичне поле простору в мовній картині світу усної народної словесності. *Наукові записки: Філологічні науки (мовознавство)*. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 127. С. 113–116.
10. Крацило С.О. Лексико-семантичне поле концепту MARRIAGE в англійській мові. *Дискурсні її лінгвістики ХХІ століття. Збірник матеріалів конференції присвяченій пам'яті Академіка АН ВШ України К.Я. Кусько*. Львів. 2011. С. 93–94.
11. Ходарєва І.М. Лексико-семантичне й асоціативне поле *любов* у мові творів Павла Загребельного: дис... канд. наук: 10.02.01. Харків, 2009. 211 с.
12. Арутюнова Н.Д. Введение. *Логический анализ языка. Ментальные действия*. М.: Наука,1993. С. 3–7.
13. Жайворонок В.В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення. *Культура народов Причерноморья*. 2002. № 32. С. 51–53.
14. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность: От теории словесности к структуре текста: Антология* / под общ. ред. В.П.Нерознака. М., 1997. 359 с.
15. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. М.: Школа «Языки рус. культуры», 1997. 824 с.
16. Загнітко А. П. Класифікаційні типології концептів. *Лінгвістичні студії : зб. наукових праць* / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. Донецьк: ДонНУ, 2010. Вип. 21. С. 12–21.
17. Штерн І.Б. Вибрані топіки і лексикон сучасної лінгвістики. Енциклопедичний словник для фахівців з теоретичних гуманітарних дисциплін та гуманітарної інформатики. К.: «АртЕк», 1998. 336 с.
18. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. Т. VIII. С. 1516.
19. Словник української мови: в 11 томах. 1979. Т. 10. С. 493.
20. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. К.: Вища шк., 1982. 214 с.
21. Купрієнко С.А. Словник соціології. URL : https://kuprienko.info/kupriyenko-s-a-slovnik-sotsiologiyi-a-batyar/
22. Словарь русского языка: В 4-х т. / РАН, Ин-т лингвистич. исследований; Под ред. А. П. Евгеньевой. М.: Рус. яз.; Полиграфресурсы, 1999. Т. 4. С. 522.
23. Cambridge Dictionary. URL : https://dictionary.cambridge.org/ru/
24. Конотоп А. Жінка на українських просторах. Львів : ПАІС, 2015. 84 с.
25. Сніжко А.М. Концепт *успішна людина* в українській і англійській мовах. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2009. Вип. 10. С. 178–183.
26. Кукуленко-Лук'янець І.В. Психологічний образ жінки в українській літературі. *Зб. наук. праць КПНУ імені І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Проблеми сучасної психології*. 2010. Вип. 8. С. 546–554.
27. Воронина О.В. Свобода слова и стереотипный образ женщины в СМИ. М.: Знамя, 1999. 175 с.
28. Соколова Е.А. Образ женщины в провинциальной прессе: гендерные стереотипы. *Знак: проблемное поле медиаобразования*. 2012. № 2 (10), С. 31–35.
29. Малярчук Таня. Забуття. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 256 с.
30. ЖИТИ – ПИТИ. Збірка оповідань. Харків, Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 320 с.
31. Куява Жанна. Гордієві жінки. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2015. 288 с.
32. Лис Володимир. Камінь посеред саду. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2005. 93 с.
33. Баронин А.С. Этническая психология. К.: Тандем, 2000. 264 с.
34. Лукащук Христина. Жити сьогодні. Харків, Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. 240 с.
35. Доляк Наталка. Гастарбайтерки. К., 2012. 158 с.
36. Медникова Марина. Крутая плюс, або Терористка 2. Львів: Кальварія, 2005. URL : http://testlib.meta.ua/book/151686/read/
37. Пиркало Світлана. Не думай про червоне. К.: Факт, 2004. 360 с.
38. Сняданко Н. Гербарій коханців. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2011. 272 с.

Ternova Zh. The verbalization of the lexical-semantic field "personality" of the concept *successful woman* (as exemplified in the Ukrainian-language fiction of the end of the XXth – the beginning of the XXIst centuries)

Summary. The article under consideration dwells upon the analysis of the constituents of the major theme lines of the lexical-semantic field *personality* of the concept **successful woman** in the contemporary Ukrainian language as exemplified in the Ukrainian-language fiction of the end of the XXth – the beginning of the XXIst centuries.

The aim of the article has been to analyse the content and structure of the concept **successful woman** in the Ukrainian-language worldview as exemplified in the Ukrainian-language fiction of the end of the XXth – the beginning of the XXIst centuries, analyse the facts of usage of the dictionary definitions in connection to the lexical unit "successful" and compare and contrast them with the real cases of usage, identify the peculiarities of verbalization of the lexical-semantic field *personality* as a constituent of the concept **successful woman**.

The method of contextological analysis has been applied in the article, which is the part of the common research paradigm, devoted to the investigations of the text as a complex communicative unity. The role of fiction in the concept **successful woman** representation has been characterized. The notion of the "positive result" of a certain activity is an important feature of being successful. Being successful as a social phenomenon has two sides – the idea of the speaker concerning his/her successfulness and the public opinion about successfulness of someone. There is a key distinction between the definitions in the linguistic dictionaries and psychological ones, as in the sources on psychology success is seen as the source, potential resource to achieve further or next goal, whereas success in the language is seen as a result, final stage of a certain business or activity.

The concept **successful woman** in the Ukrainian-language fiction of the end of the XXth – the beginning of the XXIst centuries has been formed by the following semantic groups: *personality, family relations, profession*. The analysis of the notional components of the lexical-semantic field *personality* has allowed to identify the major lexical components, which characterize its theme lines concerning the dynamic view of the author's speech. The theme lines *traits of character and sex appeal* have been represented by three groups, attributed to different parts of speech together with their distribution components: noun, adjectival and processual.

Key words: concept, success, successful, lexical-semantic field, verbalization, successful woman, personality.